

Europa betalte prisen for vores egoisme

Modstandsmanden og lægen Jørgen Kieler er en af de få nulevende danskere med uplettet moralsk autoritet og mod. I dette interview advarer han imod unge historikere, der på det seneste er begyndt at hylde den danske samarbejdspolitik under besættelsen. Jørgen Kieler fylder 85 år i morgen.

Af Bent Blüdnikow

Besættelsestiden vil ikke slippe os. Selv om der er færre og færre fra generationen, der på egen krop oplevede tyskernes besættelse, fortsætter handlinger fra de onde år med at forfølge os. Sidste år var det statsminister Anders Fogh Rasmussens (V) bemærkninger om den moralske set problematiske samarbejdspolitik, der gav dønninger. ... Interessen for besættelsestiden er også noget, Jørgen Kieler har mærket. Hans erindringer om sin tid som modstandsmand er nu kommet i 3. oplag, og han er en efterspurgt foredragsholder, hvor ikke mindst unge mennesker fylder tilhørerbenkene. Imponerende og tankevækkende i lyset af, at han i morgen fylder 85 år. Men man kan næppe tænke sig en mand, der er bedre til at sætte fokus på de onde år med et personligt engagement. Kieler deltog som ung mand i en række risikofyldte sabotageaktioner og blev i februar 1944 arresteret og hårdt såret af tyskerne. 24 timer før den planlagte henrettelse blev han og hans bror reddet af folkestrejken i København, som medførte et stop for alle henrettelser i et halvt år. I stedet blev de to brødre sendt til koncentrationslejren Porta Westphalica, hvorfra kun ca. halvdelen af de 200 danske fanger vendte hjem. ...

Modstandsbevægelsen og Kieler har altid haft det svært med samarbejdspolitikken og de etablerede politiske partier. Mange modstandsfolk følte sig dybt svigtet både under og efter krigen af de politikere, der først havde føjet tyskerne og derefter forsøgte at redde deres eget moralske skind efter krigen. Derfor var Jørgen Kieler meget glad for statsminister Anders Fogh Rasmussens ord sidste år, da Fogh åbent undsagde samarbejdspolitikken og erklærede, at hvis alle lande i Europa havde samarbejdet, som Danmark gjorde, så var Europa sandsynligvis blevet nazistisk:

»Jeg var fuldkommen enig med Anders Fogh Rasmussen. Ja, jeg var taknemmelig over hans solidariske holdning med modstandsbevægelsen. Det var første gang, vi har hørt en så utvetydig tilkendegivelse fra politisk hold.«

Du er temmelig ene, hvis du tager den faghistoriske kasket på, for stort set samtlige faghistorikere kritiserede Fogh Rasmussen og kaldte ham ahistorisk.

»Det undrede også mig. Jeg har noteret mig, at danske historikere har haft svært ved at sætte sig ind i modstandsbevægelsens forudsætninger og kamp. Men mærkværdigt nok er de ganske glimrende til at sætte sig ind i samarbejdspolitikernes og ikke mindst Erik Scavenius' holdninger. For ikke nok med at danske historikere stort set over en kam tog afstand fra Fogh Rasmussens udtalelser, så er der en ny tendens hos danske historikere til at prise samarbejdspolitikken og Erik Scavenius. Ikke mindst har jeg med undren hørt og læst historikeren Bo Lidegaard, der har skrevet om både Jens Otto Krag og om dansk politik under besættelsen, utvetydigt rose Erik Scavenius – men hvad var Scavenius' politik andet end skamløs nationalegoisme på resten af verdens bekostning?«

Er det ikke meget naturligt at tage udgangspunkt i landets egne interesser?

»Kun til en vis grænse. Det var jo en verdenskrig, og havde USA eller England opgivet, så var vi stadig besat af Nazityskland. De yngre historikere er jo nærmest sognebundne til kongeriget Danmark. Vi lever i en globaliseret tidsalder, hvor vi er en del af Europa, men det synes at rage dem en papand, at andre mennesker betalte prisen for den nationalegoisme, som samarbejdspolitikkerne stod for.«

Hvorfor tror du, at nutidens historikere er blevet samarbejdspolitikken støtter?

»Jeg tror, det spiller en rolle, at vi aldrig fik et politisk opgør med den politik, der endte med katastrofen den 9. april 1940. Det nationale sammenhold var pludselig blevet en bydende nødvendighed, som umuliggjorde en fri debat. Hertil kom så angsten for kommunisterne og Danmarks slæbende gang ind i NATO og EU. Vort medlemskab var en naturlig konsekvens af besættelsestidens politiske erfaringer, men indsatsen var halvhjertet og den vakte modstand hos de venstreorienterede, som havde indtaget vore universiteter.«

Men hvordan påvirker det de unge historikere, som nu synes at støtte samarbejdspolitikken?

»På den måde at de unge af karrierehensyn har lagt sig tæt op ad den ældre generation af lektorer på universiteterne, som i vid udstrækning var kritisk over for modstandskampens synspunkter. Det hylles nu ind i et tågeslør med bortforklaringer om, at udenrigsminister Erik Scavenius varetog danske interesser på fremragende måde, og at hans politik jo nærmest var naturgiven, da vi var en lille ubevæbnet stat overladt til fjendens nåde og barmhjertighed.«

Hvad vil du have? Vi kunne jo ikke have kæmpet 9. april?

»Nej, men vi afvæbnede os selv i løbet af 1930'erne, så vi bekvemt i bedste radikale ånd kunne opgive kampen for friheden. Men der var mange andre valgmuligheder end afvæbning og entusiastisk samarbejde med tyskerne.«

Vil du afvise, at Scavenius forskånede danskerne for mange tragiske forhold under besættelsen?

»Nej, det vil jeg ikke, men samarbejdet udsatte også den danske civilbefolkning for allierede bombardementer, som takket være sabotagen ikke blev så omfattende, som man kunne have frygtet, og samarbejdet udsatte Royal Air Force for store tab – 1.300 engelske flyvere blev skudt ned over Danmark – og det var med til at forlænge krigen.«

Så du ser simpelthen på besættelsestiden med andre briller end de danske historikere og journalister?

»Hvis jeg nu var dansk journalist eller historiker, så ville det vigtigste spørgsmål, som jeg kunne finde på, være: 'Med hvor mange dage forlængede det dansk-tyske samarbejde krigen?' For hver dag i slutningen af krigen kostede ekstra 10.000 døde i Tyskland og formentlig lige så stort et antal på de allierede fronter. Men det synes ikke at være et spørgsmål, som danske historikere eller journalister synes at være villige til at stille.«

Skyldes din harme også, at de danske historikere nu synes at gøre samarbejdspolitikken til noget uundgåeligt?

»Netop, for der var så mange andre valg. Vi kunne have handlet anderledes og været med til at forkorte krigen og ikke forlænge den. Andre mennesker, allierede flyvere, jødiske fanger og tyske modstandsmænd, betalte prisen for vor nationalegoisme og amoral. Nu synes denne amoral og nationalegoisme at være ophøjet til visdom af en yngre generation af pæne statsansatte radikale historikere og tidligere venstreorienterede, der ikke orker at tænke tanken, at man kunne have kæmpet for sin frihed og for andre menneskers overlevelse.«